

... זה היה אז, באותו סוף-החורף, בעת שאתם הייתם מעבר מזה, ואנו מן העבר ההוא, אצל התורכים.

על סערת עצבינו בעת ההיא, סערת יום-יום, שעה-שעה, רגע-רגע - לא אתעכב. לא אאריך. עתונים וטלגרמות לא היו באים אלינו לקבוצה, אנחנו לא ידענו היכן אנחנו בעולם, ונזוננו רק מפי השמועות, מפי היריות אשר מצד כפר-סבא. ידענו רק דבר אחד, שלא טוב: גואלינו עומדים בחצי-הדרך מירושלים לשכם - ואינם זזים. למה אינם הולכים ישר צפונה? קול העם היה, כי אינם רוצים לעבור דרך מושבותינו, פן יכעסו התורכים עלינו וישמידו את מושבותינו בהיסוגם אחר. בדאגתו לישוב היהודי מתאמץ חיל-אנגליה רק להקיף את האויב, להקיף, אלא שהדבר אינו עולה בידו. אין לנו מזל! הנה הם מתקרבים לשכם - ונהדפים אחר, מתקרבים ונהדפים אחר. ואף רמת-הגלעד (סאלט) בעבר-הירדן כבר היתה בידיהם - ונשמטה. ובמערב, בחזית העיקרית, הולכים הגרמנים מחיל אל חיל, אחר שפוררו את רוסיה ועשו בה כלה. ארמניה שבה לתורכיה אחרי חוזה-השלום של פֶּרְסֶט-ליטובסק, מה יהא בסופנו?..

שם - טוב... בעבר ההוא אחינו מאושרים... אמנם, הם דואגים לנו... אשרם אינו שלם... אבל- שלושים מושבות חדשות מתייסדות על ידיהם בנגב... קלא דלא פסק... עוד בזמן המלחמה... כשאנגליה רוצה להרים את קרננו - הכל יאומן... ואולם פה, אצל התורכים... הגרמנים, אמנם, עושים לנו טובות גדולות... אפשר לחיות אתם... וגם התורכים - בינינו לבין עצמנו - אינם עושים לנו כל רעה... במושבות... אבל מה יש לדבר - פה, אצל התורכים, צפויים אנו לכליה...

וסערת-העצבים, פחד-האבדון, אכל בנו יותר מן המחסור. אבל גם זה - המחסור - לא היה קטן. קבוצת-ירקות מצערה היתה לנו, מהלך חצי-פרסה מן המושבה, בבית בודד אחד, ולחם לאכול היה לנו, אבל מסביב התהלכו ידידים ורעים נפוחי-כפן...

ואף אלה דאגו לנצחון-האנגלים יותר מאשר לחוסר-כותונת לבשרם. ולא רק משום שכפי שנדמה הא בהא תליא...

פעם אחת, בימים שבין פורים לפסח, איחרתי שבת בערב לאור פתילה בשמן. כל החברים כבר ישנו. בשני הימים האחרונים טרדו גשמים ורוחות, לקרוא לא היה מה וממשלת השינה תקפה את כולנו. אני ישנתי כל אותו היום, ולפיכך נדדה שנתי בערב.

פתאום נשמעה דפיקה קלה בחלון. אצבע-אדם. נרעדתי ויצאתי לראות, מי הדופק, והנה אופיצר גרמני רטוב מכף-רגלו ועד ראשו עומד על יד הדלת ושואל בגרמנית צחה: מי גר פה? לא יהודים?

- פועלים יהודים, - הדגשתי בז'ארגון מגורמן.

האופיצר ביקש רשות להיכנס הביתה - ומיד להיכנסו נפל על כסא, כי לא יכול לעמוד על רגליו. כל-כך היה עיף. הוא תעה בדרך, והגשם הרטיבו כולו ונטל ממנו את כוחותיו.

הדבר היה תמוה: אופיצר גרמני, ובלי משרת, ואף בלי חרב. ומה קרה לו, כי ידבר כל-כך רכות, כי מרגיש הוא את עצמו כזר בשטח ארצו הנכבש? ואולם מרוב בלבול וביטול לא היה סיפק בידי לחשוב על אלה, ובאותו הגימגום ה"גרמני" הצעתי לפניו אוכל ומשקה.

האופיצר הודה בענות חן ונימוסיות של משפחת האדם היותר עליונה. העיפות הנוראה לא מחתה מעליו את צלם-האציל... ראו בחוש, שאדם זה הוא מגזע מיוחס מאד. הוא היה מוכן לסעוד את לבו, כי באמת רעב היה... אך - אולי תימצא איזו כותונת בשבילו?.. זוג גרבים...

הוא רעד כולו מן הרטיבות.

אנכי העירותי את כל חברינו, לרבות את חברתנו. כל הנעורים נפחדו עד מוות, נרעשו מן המאורע, נתבלבלו, ולא היתה כל הנאה, המתקבלת כרגיל מכל שינוי במהלך-החיים המשעמם של מקום נידח כזה. איך שיהיה, וכל מבוקשו של אורחנו החשוב - בין באוכל ובין במלבוש - נמלא ברצון עצבני ובאיזו התעוררות גדולה של מצוה.

הקושי העיקרי היה בשפה. התביישנו על שאין לנו יכולים לדבר אתו בלשוננו – גרמנית צחה.

ואולם מיד עברה הדאגה לצד אחר. אורחנו, לאחר שהתלבש בלבוש יבשים, ואכל משיירי העדשים המחוממים אשר הגישה לו חברתנו בחדרה, מצא לנו גלות לנו (באשר לא רצה, לפי דבריו, לגנוב דעת אנשים כמונו, מכניסי אורחים כמונו), כי... לא גרמני הוא אלא... אנגלי, אופיצר אנגלי, שברח משביו...

נדהמנו כולנו ולא ידענו מה לעשות. ובכן יש גם **שאנגלים** נשבים על ידי **התורכים!**... ידענו, כי אפשרי הוא הדבר, כי קרה יקרה... אבל לראות אופיצר אנגלי שבוי בעינינו... זה הכאיב כל-כך!

הוצאנו קדימה את חברנו השלישי, זה ששהה איזו שנים באנגליה, שהוא ידבר עמו. ותחת להועיל קילקלנו. כי הבריטי אחרי איזה נסיון לשוחח עם חברנו הנבהל אנגלית, בחר – לבושת ולחרפת חברנו הנבהל! – לשוב אתנו אל שפת האויב, אל הגרמנית.

אורחנו סיפר שזה שלושה ימים אשר הוא בורח מפני רודפיו. כוחותיו עזבוהו, ואם לא ימצא לו עזרה, נאלץ להימסר במושבה הקרובה אל הקומנדאנט התורכי.

אנחנו כבשנו את ראשינו בקרקע והתחלנו להתנצל שאנחנו איננו יכולים לעזור לו... שהוא צריך לדעת... מצבנו הוא כזה... היחס אלינו מצד הממשלה התורכית... חושדים בנו... כמרגלים הננו בעיניה... סכנה צפויה לנו... על דבר הגירוש מיפו הרי שמע בוודאי...

– כן, כן... הוא יודע... ומבין... הוא שמע... אך אל נפחד... צבאות-האנגלים יהיו בעוד שנים-שלושה ימים במקום הזה... את זה הוא יודע אל נכון... ועכשיו... ממנו אינו רוצה כלום... הוא נכון להתמסר... אין בו כח עוד... הוא חשב שיבקיע לו דרך אל הים... ושם יבוא באניה... אבל... עכשיו הוא רוצה לישון עד הבוקר... הוא כבר לא ישן זה שלושה לילות, מעת שהתלבש באדרת של אופיצר גרמני וברח...

פינינו לו מקום, שמנו מתחתיו את כל כרינו וכסתותינו – והוא שכב ונרדם מיד. ואנחנו, כרגיל בכל צרה שלא תבוא, נכנסנו לאסיפה. מה לעשות?

דעת חברתינו היתה, שאין למסור את אורחנו בשום אופן. ידידנו בא לביתנו – ואנחנו לא נציל אותו? היתכן?

היא דיברה על אורחנו באהבת יהודי בימים ההם לשם אנגלי ובאהבת אשה לגיבור. עיניה שעששו מעשן-הכירים הבריקו והיא טענה והוכיחה, שאילו היה אפשר באיזו תחבולה שהיא להחזיר את האופיצר הזה לאנגלים, היה זה מכריע במהלך-המלחמה: הן הוא היה בצד הזה וראה את מקום-חנותם של כוחות-האויב ויודע את כל הסודות... ובכלל...

חברנו, מי שהיה באנגליה, החריש לגמרי, כי היה עסוק בגילוי-קלוננו, שאינו יודע לדבר אנגלית ושלחנים התפאר לפנינו כל הימים. אני לא ידעתי מה ליעץ. המכריע בשאלה היה חברנו הרביעי (ארבעה היינו באותה קבוצה, שלושה חברים וחברה אחת), שטען: מי יודע, אם זה באמת לא גרמני, שהתחפש ובא לרגל את יחסי היהודים לאנגלים...

– טיפשות! – קראה החברה בעוז – גם עיוור יראה, כי זהו אציל אנגלי! מה אתה מדבר!..

– אבל אני לא אפקיר את ילדי המושבה בעד האציל! – צעק חברנו הקנאי – די שיבוא צ'ניש אלינו הלילה לחפש את הבורח ושימצאו אצלנו ישן, וישחטו אותנו ואת עוללנו. אני רץ להודיע למוכתר...

– חכה! כך לא יעשה! – צעקנו אליו – נחכה עד הבוקר... עד שיקום... אולי ילך לו לדרכו – ואנחנו נקיים... אבל הוא לא רצה לחכות בשום אופן.

– אין בודקין בשעת הסכנה! – צעק ונעלם באישון-הלילה.

כשבאו אחר שלוש שעות שני חיילים עם האדיוטאנט של משל המושבה הקרובה לאסור את האופיצר האנגלי, והלה נעור על ידם, הביעו פניו קרירות גמורה; הוא פיהק והעיר מעין: למה צריך היה למהר כל-כך?

השאלה הזאת לא דיכאה אותנו מחדש, כי אנחנו היינו כולנו מדוכאים כבר באופן שאין להוסיף עליו. השמים נפלו על ראשינו, ואנחנו הבטנו על המסור על ידינו כאילו אנחנו היינו מובלים על ידו לגרדום. אסון כזה! אסון כזה!

ידיד-נפשנו, אשר אליו אנו מחכים זה כמה, אשר אליו נשואות עינינו וכלות, אשר בו כל תקוותינו, הוא בא אלינו, ואנחנו מסרנו

אותו לאויבנו המשותף! הרים פסונו!

הכרח המצב? אבל מי יודע... מי יודע, אם כך היינו צריכים לעשות, מי יודע, אם אי-אפשר היה למצוא עצה אחרת... מי יודע, אם לא מיהרנו...

כן, אסור היה לנו לעשות כך... לטובת רעיונו צריכים היינו לסכן... לסכן הכל – ולהציל את האופיצר האנגלי...

ומה יחשוב הוא עלינו, הוא, הנמסר? הוא בוודאי יחשוב, שהאכלנו אותו מלחמנו והלבשנו אותו בכותנתנו (האחרונה!) רק למען מסור אותו!

אחרי חיפוש מעולה מסביב על ידי החיילים, הובל אורחנו בידיהם. אבל מתנו אנו נשאר מוטל לפנינו. הגשם פסק, האויר ניטהר, אף אנחנו גם לא חשבנו לצאת לעבודה. אבלים היינו, אוננים. פני האנגלי האציליים היו לנו כהאלוצינאציה. אש לא הובערה בביתנו ביום ההוא, כל אוכל תיעבה נפשנו.

בצהרים ניסה מי שהוא מאתנו ללעוס פרוסת לחם יבש, אך היא נתקעה בגרון. בא איש מן המושבה וסיפר, שהמושבה רועשת, שהכל מאשימים אותנו על פחזותנו, שהכל נוהרים אל בית-הקומדאנט לראות את האופיצר האנגלי; שהשבוני בא בדברים עם הכל בצרפתית ואין מוחה; והעיקר, שהוא אמר לאחד הבאים:

– עכשיו אני מכיר את היהודים... כן, צודק גזר-דינו. שפלים אנו! ראויים להיקרע חיים!

– ותדעו מה אמר עוד?

– מה? מה?

– הוא אמר, שעל היהודים אי-אפשר לסמוך... ומקודם חשב...

כך אמר?! אם כן הרי אבדנו... אם האנגלי נוכח בעליל, שאנו "בעלי ברית" בלתי-בטוחים, שאין עלינו לסמוך, שאין כדאי שיחסה עלינו בצל כנפיו, הרי אבדנו... אבדנו עולמית...

הרצים-הפועלים מן המושבה התחילו לבוא אלינו בכל חצי-שעה, וכל אחד עם שמועה בפיו. אחד הכחיש את דברי הקודמים והצהיר שלהפך: האנגלי אמר, שאין הוא מאשים את הקבוצה... הוא מבין אותה...

- מה? הוא מבין? זה עוד יותר רע... הוא מלמד עלינו זכות... הוא מצדיק את הדין עלינו, חדלי-האישים, שיכולנו לעשות מעשה כזה, נבלה כזאת! לא! אין זכות לאשמתנו! אין אנו ראויים להמלצת הבריטי! אין לנו כל הצדקה!

גודל הנפש של הנמסר הכריענו.

ליל נדודים, ליל בלהות היה לנו הלילה ההוא, הלילה השני, עוד יותר מן הקודם, בעת שהאנגלי השבוני נמצא בביתנו. עינינו נזדקרו לרגעים במקום אשר שכב עליו זה האיש האציל אשר הסגרנוהו לתורכים הפראים, ונהי בעינינו כאילו הרגנו תינוק אשר מצא מחבוא בצל-קורתנו וקול דמו צועק אלינו.

ממחרת לפנות בוקר חזרו ובאו שליחים אלינו וסיפורי-נפלאות בפיהם. האנגלי השבוני לווה למרכז הצבאי הסמוך על ידי חייל אחד ואום-באשי, שהלכו אחריו רגלי. לאנגלי ניתן סוס לרכיבה. האנגלי אמר לקומנדאנט, שלא פילל, כי התורכים יהיו נדיבים כל-כך ויתנהגו באופן הומאני כזה את שבויהם. הקומנדאנט היה ברקיע השביעי מדברי התהילה האלה. מצב-רוחו של השבוני היה מצוין. ורק על דבר אחד הצטער: על שעון-זהבו, שנשאר אצל היהודים שמסרוהו.

- אצלנו? שעון-זהבו? – צווחנו כולנו.

– כן... אבד לו שעון-זהבו... מתחילה חשב, שהצ'ויש לקחו לו בשעת הבדיקה – והוא לא הרגיש... אך

אחרי ראותו את היחס הטוב אליו מצד התורכים נתברר לו ששעון-הזהב שלו נגנב על ידי היהודים... הפועלים... שלן אצלם...

– כך אמר?!

– באזני הכל.

– שעון זהבו... מה זאת? על ידינו? נגנב?

– לנו נחויץ שעון-זהבו? – התריסה חברתנו.

– כן, כן... זה כבר עלבון...

– גוי אנטישמי ככל הגויים! – פתח חברנו הקנאי את פיו בפעם הראשונה במשך יום ולילה.

וטוב, טוב, – הרגשנו פתאום כולנו.

עכשיו – טוב...

כמו אבן נגולה.

את הטקסט לעיל הפיקו מתנדבי [פרויקט בן־יהודה באינטרנט](https://benyehuda.org/read/736). הוא זמין תמיד בכתובת הבאה: